

ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΣΤΗΝ ΟΥΚΡΑΝΙΑ: ΠΑΡΕΛΘΟΝ ΚΑΙ ΠΑΡΟΝ

Η ελληνική διασπορά στην Ουκρανία είναι μια από τις πλέον πολυ-
άριθμες και αρχαίες στην Ευρώπη. Οι Έλληνες διαδραμάτισαν
σημαντικό ρόλο στην οικονομική αξιοποίηση ενός μέρους της γης και συνέβα-
λαν αποφασιστικά στην ανάπτυξη της οικονομίας, της παιδείας, της επιστή-
μης και του πολιτισμού της Ουκρανίας.

Από τα αρχαία χρόνια το έδαφος της σημερινής Ουκρανίας υπήρξε στίβος
αλληλοεπίδρασης και αντιμαχίας διαφορετικών πολιτισμικών επιδράσεων,
ανάμεσα στους οποίους καθοριστικό ρόλο έπαιζε και ο ελληνικός παράγων.

Ο αποικισμός των περιοχών του Εύξεινου Πόντου από τους Έλληνες χρο-
νολογείται τον 7ο-4ο αι. π.Χ. Ακολουθώντας την πορεία τους στον χάρτη από
τον Βόσπορο και γύρω από τις ακτές της Μαύρης θάλασσας βλέπουμε τις πρώ-
τες αρχαίες ελληνικές αποικίες, τις πόλεις-κράτη. Δεν χρειάζεται να υπογραμ-
μίσουμε τη σημασία και την ακτινοβολία των πόλεων όπως η Όλβια, ο Τηράς,
το Παντικάπαιο, η Χερσόνησος, η Φαναγορία. Υπάρχουν πληροφορίες για 100
περίπου ελληνικούς συνοικισμούς στις βόρειες περιοχές του Εύξεινου Πόντου
και στην Αζοφική.

Αργότερα, στον βόρειο Εύξεινο Πόντο ιδρύθηκε το κράτος του Βοσπόρου,
το οποίο εξαπλώθηκε από την Οδησό έως το Πότι, ενώ στις νότιες ακτές άν-
θισε η αυτοκρατορία της Τραπεζούντας, η οποία διάρκεσε και μετά την κατά-
λυση του Βυζαντινού κράτους από τους Οθωμανούς.

Οι Έλληνες κατάφεραν να υπερισχύσουν με έναν τρόπο πιο αποτελεσμα-
τικό από την ισχύ των όπλων και της βίας – με τον ανεπτυγμένο πολιτισμό τους,
τον οποίο μετέδιδαν απλόχερα στις γηγενείς φυλές, επιταχύνοντας τον σχη-
ματισμό μιας πιο σύνθετης κοινωνικής και πολιτιστικής δομής και συμβάλλο-
ντας στην ανάπτυξη μιας κρατικής οργάνωσης επάνω σε ελληνικά πρότυπα.

Η επόμενη περίοδος της εξάπλωσης των Ελλήνων στα ουκρανικά εδάφη
είναι τα χρόνια της ύπαρξης του μεγάλου και ισχυρού κράτους των Βόρειων
Σλάβων, των Ρως του Κιέβου (9ος-11ος αι. μ.Χ.). Μετά τον εκχριστιανισμό του
κράτους το 988 μ.Χ. ακολουθεί η σύσφιξη των σχέσεων μεταξύ του Βυζαντίου
και του κράτους των Ρως του Κιέβου. Η πρώτη επίσημη αναφορά στη δράση
Έλληνα ορθόδοξου ιερέα γίνεται το ίδιο έτος, όταν ο πρίγκιπας Βλαδίμηρος

ανήγειρε τον ναό της Κοιμήσεως της Θεοτόκου (Ναός της Δεκάτης). Ένας Έλληνας από τη Χερσώνα, ο Αναστάσιος, έγινε ηγούμενος του ναού.¹

Η εξάπλωση της Ορθοδοξίας, η οποία έγινε η επίσημη θρησκεία του κράτους, είχε ως αποτέλεσμα την ίδρυση Μητροπόλεως, στην οποία κύριο ρόλο διαδραμάτισαν Έλληνες ιερείς. Η τοποθέτηση του επικεφαλής της Εκκλησίας του κράτους των Ρως του Κιέβου ως μητροπολίτη Κιέβου γινόταν από τον Πατριάρχη της Κωνσταντινούπολης. Η Μητρόπολη Κιέβου τον 11ο-13ο αι. μ.Χ. ήταν η μεγαλύτερη του Πατριαρχείου και αποτελείτο από 21 επαρχίες. Από τους 23 μητροπολίτες που βρέθηκαν επικεφαλής της εν λόγω Μητρόπολης εκείνη την περίοδο, οι 21 ήταν Έλληνες.² Από τη μια πλευρά ήταν φορείς της βυζαντινής εκκλησιαστικής και κρατικής πολιτικής στα εδάφη του κράτους των Ρως του Κιέβου, και από την άλλη το έργο τους είχε έναν εξαιρετικά εποικοδομητικό χαρακτήρα. Οι Έλληνες ιεράρχες, όντας φορείς του ανώτερου βυζαντινού πολιτισμού, πολλές φορές μεσολαβούσαν ως ειρηνοποιοί στις σχέσεις μεταξύ των ανταγωνιζόμενων πριγκίπων. Έτσι, οι μητροπολίτες Ιωάννης Α΄, Γεώργιος, Ιωάννης Β΄, Νικηφόρος Α΄ ήταν γνωστοί ως φωτισμένοι άνθρωποι, όντας παράλληλα συγγραφείς πολλών θρησκευτικών έργων.³

Οι Έλληνες υπήρξαν επικεφαλής των επαρχιών, συγγραφείς Πατερικών κειμένων, ιδρυτές ναών και μοναστηριών, διδάσκαλοι, διαφωτιστές και αγωνιστές. Η ελληνική γραφή έγινε η βάση για τη δημιουργία του πρώτου ρωσικού αλφαβήτου, της κυριλλικής γραφής, η οποία για αιώνες είναι η επίσημη γραφή στο κράτος του Κιέβου.

Μετά τους μοναχούς και τους ιεράρχες, στο κράτος των Ρως του Κιέβου εγκαταστάθηκαν Έλληνες χειροτέχνες, χτίστες και αρχιτέκτονες, οι οποίοι συμμετείχαν στην οικοδόμηση ναών, παρέδιδαν μαθήματα και μάθαιναν τα μυστικά των επαγγελματιών τους στους εγχώριους αρχιτέκτονες.

Έτσι, η ελληνική επίδραση στη διαμόρφωση και την ανάπτυξη της Ορθοδοξίας στο κράτος των Ρως του Κιέβου ήταν καθοριστική. Επίσης, η ελληνική θρησκεία έδρασε ως συνθετικό ένζυμο στον διάλογο μεταξύ των δύο πολιτισμών. Είναι αυτή που αποτέλεσε ένα σημαντικό παράγοντα που καθόρισε την αλληλεπίδραση μεταξύ του ουκρανικού και του ελληνικού λαού, δημιουργώντας πρόσφορες συνθήκες και καλλιεργώντας ένα ψυχολογικό κλίμα θετικής υποδοχής των Ελλήνων μεταναστών στα σημερινά ουκρανικά εδάφη.

1. Гаркавец О. Уруми Надазов'я. – Алма-Ата: Український культурний центр, 1999. – 624 с.

2. Терезов В.Я. Греки и восточные славяне. Из истории греческо-украинских и греческо-российских культурных связей. – К.: Издательство П.П. «Эпсилон». – 2000. – С. 50.

3. Брайтчевский М.Ю. Утверждения христианства на Руси. – К., 1988. – 285 с.

Οι 15ος-17ος αιώνας επιφύλαξαν παρόμοια ιστορική μοίρα στους λαούς μας: και οι δύο χάνουν την ανεξαρτησία τους και συνεχίζουν την ιστορική τους πορεία ως υποταγμένα έθνη άλλων κρατών – οι Ουκρανοί κατακτημένοι από την καθολική Πολωνία, οι Έλληνες από την Οθωμανική αυτοκρατορία. Παρ' όλα αυτά, οι Έλληνες υπήρξαν προστάτες των δικαιωμάτων του ορθόδοξου πληθυσμού. Οι Έλληνες ως μέλη των αδελφάτων-κοινοτήτων ορθόδοξων χριστιανών προσπαθούσαν να διαφωτίσουν τον λαό. Συμμετείχαν ενεργά στις δραστηριότητες του αδελφάτου Ουσπένσκογιε του Αβοβ, που ιδρύθηκε το 1596.

Για τις ανάγκες των κοινοτήτων οι Έλληνες χορηγούσαν σημαντικά χρηματικά ποσά και διακεκριμένοι Έλληνες ορθόδοξοι θεολόγοι διδασκαν στα σχολεία των κοινοτήτων. Με χρήματα του εμπόρου Κωνσταντίνου Κορνιαάκτ (1520-1603) οικοδομήθηκε το καμπαναριό της εκκλησίας Ουσπένσκαγια, το οποίο η γερουσία του Αβοβ ονόμασε «Πύργο του Κ. Κορνιαάκτ». Ένας άλλος έμπορος από το Αβοβ, ο Αλέξης Μπαλαμπάν, αποκατέστησε με δικά του χρήματα το παρεκκλήσι των Τριών Ιεραρχών.⁴

Σημαντική ήταν και η επίδραση των διανοουμένων στη δυτική Ουκρανία. Ένας περιήρμος θρησκευτικός άνδρας, ο πρώην επίσκοπος Ελασσόνας Αρσένιος, Έλληνας, ήταν ο πρώτος πρύτανης του σχολείου της αδελφότητας στο Αβοβ. Υπό τη διεύθυνσή του το 1591 συγγράφηκε και δημοσιεύτηκε η πρώτη στην Ουκρανία Ελληνο-σλαβική γραμματική «Αδελφότης», η οποία έγινε διδακτικό εγχειρίδιο για όλα τα σχολεία της αδελφότητας.

Οι πιο γνωστές ελληνικές κοινότητες στην Ουκρανία εμφανίστηκαν τον 17ο-18ο αιώνα. Μετά από την απελευθέρωση του ουκρανικού λαού από τους Πολωνούς το 1648-1657 σε πολλές πόλεις της Ουκρανίας εμφανίζονται ελληνικές κοινότητες, οι οποίες συνδέονται άμεσα με την ανάγκη του νεοϊδρυθέντος κοζάκιου κράτους για διαμόρφωση οικονομικής και εμπορικής υποδομής. Το 1657 ο γκέτμαν (επικεφαλής των Κοζάκων) Μπογντάν Χμελνίτσκι με διάταγμά του προσκάλεσε τους μέτοικους από την Ελλάδα να εγκατασταθούν στην πόλη Νίζνα. Στους Έλληνες δόθηκαν πολλά προνόμια και το γεγονός αυτό συνέβαλε στη γοργή ανάπτυξη και τη συνακόλουθη ακμή της πόλης, η οποία εκείνη την εποχή έγινε μια από τις πιο εύπορες πόλεις της Ουκρανίας.⁵

Ένα λαμπρό παράδειγμα της ελληνικής νοοτροπίας, η οποία βασιζόταν στην εθνική αλληλεγγύη και συμπαράσταση, αποτελεί η ζωή των εμπόρων της Νίζνα, των Ζωσιμάδων, των αδελφών Αναστασίου, Νικολάου και Ζώη. Η οικοδόμηση εκ-

4. Терезов В.Я. Греки и восточные славяне. Из истории греческо-украинских и греческо-российских культурных связей. – К.: Видавництво П.П. «Епсылон». – 2000. – С. 50.

5. Чернухін Є.К. Грецьке Ніжинське братство: історіографія та джерела. – Київ, 1998. – С. 23.

κλησιών, η βοήθεια στους φτωχούς, η ίδρυση και υποστήριξη εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, η χορήγηση υποτροφιών, η συντήρηση νοσοκομείων και ορφανοτροφείων, η εξαγορά των σπιτιών για λογαριασμό χρεοκοπημένων Ελλήνων, όχι μόνο στη Νίτζα αλλά και στην Ελλάδα, μαρτυρεί τον αρμονικό δεσμό μεταξύ της διασποράς και της ιστορικής πατρίδας, καθώς και με τον ντόπιο πληθυσμό.⁶

Αρκετά μεγάλη ελληνική κοινότητα υπήρξε και στο Κίεβο. Το 1739-1741 με τις δωρεές των Ελλήνων κτίζεται η εκκλησία της Αγ. Αικατερίνης στο Ποντόλ του Κιέβου. Ο πρίγκιπας της Μολδαβίας και της Βαλαχίας, ο Κωνσταντίνος Ύψηλάντης, έζησε τα τελευταία χρόνια της ζωής του στο Κίεβο. Το 1807 ο Ύψηλάντης είχε αγοράσει ένα κτήμα κοντά στη Λαύρα του Κιέβου, την οποία έκτισε το 1050 ο Αντώνιος, Έλληνας καλόγερος από το Άγιο Όρος.

Οι Έλληνες αποτέλεσαν σημαντικό μέρος και του πληθυσμού της Οδησσού (10-15%) από την εποχή της ίδρυσης της πόλης το 1794. Ήταν κυρίως μεγαλέμποροι, επιχειρηματίες, ιδρυτές εύρωστων εμπορικών οίκων (Ράλλη, Μαρασλή, Ροδοκανάκη, Σεβαστόπουλου). Οι εμπορικές εταιρίες αυτών των οικογενειών κατείχαν κεντρική θέση στην παραδοσιακή για τον βόρειο Πόντο εξαγωγή σιταριού.

Στο πλαίσιο της κοινότητάς τους οι Έλληνες της Οδησσού συμμετείχαν ενεργά στη θρησκευτική και πολιτιστική ζωή της τοπικής κοινωνίας. Σημαντικό επίσης ήταν το έργο τους ως ευεργετών. Το 1808 αναγέρθηκε στην πόλη η ελληνική εκκλησία της Αγίας Τριάδος.

Χάρη στις ευεργετικές δραστηριότητες των Ελλήνων η Οδησσός τον 19ο αιώνα μετατρέπεται σε ένα από τα σημαντικότερα κέντρα της ελληνικής παιδείας της διασποράς. Το 1821 στην πόλη λειτουργούσαν μόνο 5 σχολεία, ενώ το 1823 στα ήδη 23 σχολεία σπούδαζαν 2.778 μαθητές.

Εξέχουσα προσωπικότητα στην ιστορία της Οδησσού υπήρξε και ο Γρηγόρης Μαρασλής, ο οποίος από το 1878 έως το 1895 ήταν δήμαρχος Οδησσού και συνέβαλε στην οικονομική και πολιτιστική ανάπτυξη της πόλης. Αυτή την περίοδο ο Γ. Μαρασλής έχτισε περίπου 40 κοινωφελή εκπαιδευτικά ιδρύματα, επιχειρήσεις και πολιτισμικά κέντρα. Με το όνομά του συνδέεται η εμφάνιση του τραμ, του φωταερίου και η οικοδόμηση του κεντρικού ταχυδρομείου. Επί Μαρασλή, επίσης, κατασκευάστηκαν καταλύματα, εστιατόρια και νοσοκομεία για τους φτωχούς κατοίκους της Οδησσού. Οι εξαιρετικές υπηρεσίες του επιβραβεύτηκαν με πολλά παράσημα της Ρωσικής αυτοκρατορίας.⁷

6. Κωνσταντίνος Μπαλαμπάνωφ, «Ανάπτυξη του Ελληνισμού – Δρόμος της Ουκρανίας προς την Ευρώπη», *Ενδέκτης* (Ιανουάριος 2008), σ. 54-60.

7. Терентьева Н.А. Греки в Украине: экономическая и культурно-просветительская деятельность (XVII - XX вв.). - К.: Аквилон - пресс, 1999. - С. 222.

Η συγκέντρωση της εμπορικής και πολιτικής αριστοκρατίας, καθώς και άλλων εκπροσώπων της αστικής τάξης στην Οδησό, αποτέλεσε προϋπόθεση για την ίδρυση της ελληνικής πολιτικής οργάνωσης, σκοπός της οποίας ήταν ο εθνικός απελευθερωτικός αγώνας. Στο γεγονός αυτό συνέβαλε και η παραμεθόρια θέση της πόλης, καθώς και η πολιτική υποστήριξη από τη Ρωσία. Το 1814 τρεις Έλληνες έμποροι, ο Νικόλαος Σκουφάς, ο Αθανάσιος Τσακάλωφ και ο Εμμανουήλ Ξάνθος ίδρυσαν μυστική οργάνωση, τη Φιλική Εταιρεία, η οποία έπαιξε καθοριστικό ρόλο στην επανάσταση του ελληνικού λαού για την απελευθέρωσή του. Το 1820 αρχηγός της Φιλικής Εταιρείας έγινε ο Αλέξανδρος Υψηλάντης.

Ο ελληνικός λαός υπήρξε ο πρώτος από τους βαλκανικούς λαούς που απέκτησε την ανεξαρτησία του, σπάζοντας τις αλυσίδες της σκλαβιάς, και στην πραγματοποίηση αυτής της νίκης συνέβαλε η ενεργός συμμετοχή της ελληνικής διασποράς της Ουκρανίας.

Είναι αξιοσημείωτο ότι πρώτος κυβερνήτης του ανεξάρτητου ελληνικού κράτους αναδείχτηκε ο Ιωάννης Καποδίστριας, ο οποίος είχε διατελέσει υπουργός Εξωτερικών της Ρωσικής αυτοκρατορίας.

Στο τέλος του 18ου-αρχές 19ου αιώνα οι Έλληνες συνέχισαν να λειτουργούν ως διαφωτιστές στα ουκρανικά εδάφη. Ανάμεσα στους διδασκάλους στα ουκρανικά εκπαιδευτικά ιδρύματα ήταν οι γνωστοί λόγιοι Έλληνες Ευγένιος Βούλγαρης (1716-1806) και Νικηφόρος Θεοτόκης (1731-1800).

Για πολλά χρόνια η ζωή και οι δραστηριότητες του Βούλγαρη συμπίπτουν με τις δραστηριότητες του Θεοτόκη. Οι δύο Έλληνες διαφωτιστές γεννήθηκαν στην Κέρκυρα και σπούδασαν στην Ιταλία, επισκέφτηκαν για διαλέξεις τα πανεπιστήμια της Λειψίας και της Γαλλίας, ταξίδεψαν πολύ και δίδαξαν σε διαφορετικές πόλεις της Ευρώπης και της Εγγύς Ανατολής. Ανάμεσα στα κοινά γνωρίσματά τους ήταν η ενασχόληση με την επιστήμη, η μελέτη της δυτικής φιλοσοφίας, της παραδοσιακής δυτικής ποίησης και των μαθηματικών. Και οι δύο συνέδεαν τις ελπίδες τους για την απελευθέρωση της πατρίδας τους με τη βοήθεια της Ρωσίας.

Το διδακτικό έργο του Βούλγαρη και του Θεοτόκη αποτέλεσε μεγάλη συμβολή στην ανάπτυξη της παιδείας και προετοίμασε την περίοδο του Νεοελληνικού Διαφωτισμού. Ο Βούλγαρης μετέφρασε και έκανε κτήμα του ελληνικού λαού τα έργα των διαφωτιστών του 18ου αιώνα, όπως του Βολταίρου και πολλών άλλων. Τα έργα του Βούλγαρη, όπως *Οι αρχές των μαθηματικών* και *Η λογική από τα αρχαία χρόνια μέχρι σήμερα*, για πολύ καιρό χρησιμοποιούνταν ως εγχειρίδια στα ελληνικά σχολεία και ο ίδιος ο συγγραφέας έγινε γνωστός ως «πρώτος παιδαγωγός της Ελλάδας μετά την αναγέννηση».

Οι διαφωτιστές και οι ουμανιστές που κατοικούσαν στη Ρωσία και την

Ουκρανία ασχολούνταν ενεργά με επιμορφωτικές αλλά και άκρως επιστημονικές δραστηριότητες, συμβάλλοντας έτσι σημαντικά στην ανάπτυξη της πολιτιστικής ζωής της δεύτερης πατρίδας τους. Ο Βούλγαρης δημοσίευσε 75 επιστημονικά έργα για τη φυσική, τη φιλοσοφία και τη θεωρία της τέχνης. Αυτή την περίοδο η έκδοση βιβλίων ήταν πολύ δαπανηρή, και συχνά οι συγγραφείς δεν είχαν τα απαιτούμενα χρήματα. Πολλά βιβλία εκδίδονταν με την υποστήριξη των Ελλήνων εμπόρων που ζούσαν στη Ρωσική αυτοκρατορία και ασχολούνταν με τα ζητήματα της εκπαίδευσης. Έτσι, οι έμποροι της Νίζνα, οι Ζωσιμάδες, πρότειναν στον Βούλγαρη να χρηματοδοτήσουν την έκδοση όλων των επιστημονικών και λογοτεχνικών έργων του, καθώς και των χειριδίων που είχε συγγράψει.

Η παραμονή του Βούλγαρη στην Ουκρανία για 12 χρόνια αποτέλεσε περίοδο έντονης επιστημονικής και εκδοτικής δραστηριότητας. Η συμβολή του στην επιστήμη και την παιδεία επέφερε την καθολική αναγνώριση. Τα έργα του Νικηφόρου Θεοτόκη εκδόθηκαν στη Μόσχα, τη Βιέννη, την Αθήνα και το Βουκουρέστι. Μόνο το 1855 εκτυπώθηκαν σε 20 χιλιάδες αντίτυπα.

Ο Βούλγαρης και ο Θεοτόκης κατείχαν σημαντική θέση και στη ρωσική ορθόδοξη ιεραρχία. Ο Βούλγαρης το 1775-1779 ήταν επικεφαλής της επαρχίας του Σλοβέν και της Χερσώνας. Μετά την παράκλησή του να απαλλαγεί από το αξίωμα του αρχιεπισκόπου εξαιτίας των προβλημάτων της υγείας του, ο Θεοτόκης διορίστηκε αρχιεπίσκοπος της ίδιας επαρχίας. Το διαφωτιστικό έργο των Ελλήνων επιστημόνων και παιδαγωγών Βούλγαρη και Θεοτόκη αποτελεί ακόμα μια ένδειξη των πολύπλευρων πνευματικών ελληνοσλαβικών σχέσεων.⁸

Ανάμεσα στους Έλληνες της Ουκρανίας ιδιαίτερη θέση κατείχαν οι Έλληνες της Αζοφικής, οι οποίοι διέφεραν από τις άλλες ελληνικές κοινότητες της Ουκρανίας τόσο στον πολιτιστικό όσο και στον κοινωνικό τομέα. Η ελληνική κοινότητα της Αζοφικής συμπεριλάμβανε κυρίως τους πληθυσμούς των χωριών και διαμορφώθηκε με τη μετοίκηση των Ελλήνων από την Κριμαία στα παράλια της Αζοφικής θάλασσας. Η μετοίκηση αυτή έλαβε χώρα το 1778 υπό την καθοδήγηση της ρωσικής κυβέρνησης.

Επίμαχο είναι το ζήτημα των αιτιών και του χαρακτήρα της μετοίκησης. Επί πολλά χρόνια στον σοβιετικό επιστημονικό κόσμο κυριαρχούσε η θεωρία της εθελοντικής μετοίκησης των Ελλήνων από την Κριμαία, την οποία προκάλεσε η εθνική, πνευματική και θρησκευτική καταπίεση από το μωαμεθανικό Χανάτο της Κριμαίας. Τα τελευταία χρόνια αυτή η άποψη αμφισβητείται όλο και περισσότερο. Αναμφίβολα, η σκληρή καταπίεση των μουσουλμάνων οδήγησε τους χριστιανούς

8. Терентьева Н., Балабанов К. Греки в Україні: історія та сучасність. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів - В 2-х т. - К., Аквилон - Плюс, 2007. - Ч.1. - С. 76-89.

νούς Έλληνες στην ιδέα της μετοίκησης σε άλλα εδάφη της Ρωσίας, όμως δεν ήταν αυτός ο καθοριστικός λόγος. Η ρωσική κυβέρνηση εξυπηρετούσε δικιά της συμφέροντα με τη μετοίκηση των Ελλήνων. Συγκεκριμένα, αποσκοπούσε στον εποίκισμό των προσαρτημένων περιοχών της Αζοφικής, επιδίωξε δε να υπονομεύσει την οικονομική βάση του Χανάτου της Κριμαίας, καθώς οι Έλληνες αποτελούσαν τον πυρήνα της εμπορικής ανάπτυξης της περιοχής και τον πλέον εύπορο και δραστήριο πληθυσμό. Η αφαίρεση του δυναμικού αυτού πληθυσμιακού στοιχείου κατά τα σχέδια της ρωσικής κυβέρνησης θα αποδυναμώνε το Χανάτο.⁹

Είναι γεγονός ότι οι Έλληνες δίσταζαν να αφήσουν τον τόπο τους και τις δουλειές τους. Γενικώς, η οικονομική κατάσταση των Ελλήνων στην Κριμαία ήταν αρκετά καλή, ενώ δεν πρέπει να ξεχνάμε και το ψυχολογικό βάρος της μετανάστευσης. Ποτέ δεν είναι εύκολο να φεύγει κανείς από τα μέρη που έζησε το μεγαλύτερο μέρος της ζωής του, να αφήνει την περιουσία του, το σπίτι όπου μεγάλωσαν τα παιδιά του και τους τάφους των προγόνων του. Αρνητικό ρόλο έπαιξαν και οι νέες κλιματικές συνθήκες: οι Έλληνες είχαν συνηθίσει στο ζεστό και ήπιο κλίμα της Κριμαίας και ήταν δύσκολο να προσαρμοστούν στο ψυχρότερο και βαρύτερο κλίμα των νέων περιοχών.

Μεταξύ των Ελλήνων πρωτεργάτης της μετοίκησης υπήρξε ο μητροπολίτης Ιγνάτιος, πατριώτης που πίστευε ειλικρινά στο ωφέλιμο της μετοίκησης των Ελλήνων από τη Ρωσία. Το φθινόπωρο του 1778, υπό την καθοδήγηση του διοικητή του κριμαϊκού σώματος του ρωσικού στρατού Αλεξάνδρου Σουβόρωφ, η πρώτη ομάδα μετόικων εγκατέλειψε την Κριμαία. Επρόκειτο για την εφαρμογή του ρωσικού σχεδίου. Ο αριθμός των μετόικων έφτασε τους 31.098 χριστιανούς, από τους οποίους 18.395 ήταν Έλληνες και οι υπόλοιποι Γεωργιανοί, Αρμένιοι και άλλοι. Παρά την κρατική οικονομική βοήθεια που χορηγήθηκε για την οργάνωση της μετοίκησης, προέκυψαν πολλά και σοβαρά προβλήματα, όπως ελλείψεις μέσω μεταφοράς, τροφίμων κ.τ.λ., λόγω των οποίων πολλοί μέτοικοι πέθαναν καθ' οδόν από αρρώστιες και από πείνα.¹⁰ Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις των ιστορικών, κατά τη διάρκεια της μετοίκησης οι ανθρωπίνες απώλειες των Ελλήνων έφτασαν περίπου τις 4.000.¹¹

Οι Έλληνες που μετανάστευσαν τελικά, το 1778 ίδρυσαν τη Μαριούπολη, όπως και 22 ελληνικά χωριά στα παράλια της Αζοφικής θάλασσας, και χάρη

9. Якубова Л. Мариупольські греки (етнічна історія): 1778 р. – початок 30-х років XX ст. – К.: інститут історії України НАН України, 1999. – С. 17, 32.

10. Джуха И.Г. Одиссея мариупольских греков: очерки истории. – МИС, 1993. – С. 68-70.

11. Кузьминков Л.Н. Приазовье в 1778 – 1780 гг. – Мариуполь, 1997. – С. 7-37.

στην εργατικότητα τους κατάφεραν να φτιάξουν μια νέα ζωή, κατοικίες, σχολεία, εκκλησίες, και να δραστηριοποιηθούν στον αγροτικό και εμπορικό τομέα.

Ταυτόχρονα, η αυτοκράτειρα της Ρωσίας Αικατερίνη Β΄ παραχώρησε στους Έλληνες προνόμια με την έκδοση ειδικού διατάγματος. Αυτά τα προνόμια ήταν αρκετά σημαντικά, αν και κατά τη γνώμη πολλών ερευνητών δεν μπορούσαν να αναπληρώσουν τις απώλειες των Ελλήνων. Μεταξύ των προνομίων αυτών ήταν οι μεγάλοι κλήροι γης – μέχρι 30 ντεσιατίνες για κάθε άτομο (1 ντεσιατίνα= 1,09 του εκταρίου), η κρατική συνδρομή για την οικιστική επανεγκατάσταση και η απαλλαγή από τους φόρους και τη στρατιωτική θητεία. Επίσης, οι Έλληνες ήταν απαλλαγμένοι από τη δουλοπαροικία, μπορούσαν να ασκούν ελεύθερα το επάγγελμα της επιλογής τους και είχαν δικά τους όργανα τοπικής αυτοδιοίκησης, καθώς και δικαστήριο.

Το 1807 στις κατοικημένες από τους Έλληνες περιοχές δημιουργήθηκε η ελληνική περιφέρεια της Μαριούπολης, που ουσιαστικά αποτελούσε αυτόνομη διοικητική μονάδα, όπου διαβιούσαν αποκλειστικά ελληνικοί πληθυσμοί. Στην καινούργια πατρίδα τους οι Έλληνες ασχολούνταν κυρίως με την κτηνοτροφία και τη γεωργία. Το 1859 η Ρωσική αυτοκρατορία κατάργησε την αυτονομία της ελληνικής περιφέρειας και επέτρεψε και σε άλλους πληθυσμούς της αυτοκρατορίας να κατοικήσουν εκεί. Το γεγονός αυτό ήταν αποτέλεσμα της εκβιομηχάνισης της περιοχής και της ανάγκης αύξησης του αριθμού των κατοίκων για εργασία στα εργοστάσια. Οι εδραιωμένες επαφές με Ρώσους και Ουκρανούς συνέβαλαν στον διάλογο των πολιτισμών και στην ανταλλαγή εμπειριών. Οι νέες συνθήκες οδήγησαν όμως στην πνευματική οπισθοδρόμηση των Ελλήνων εξαιτίας της διάδοσης της ρωσικής γλώσσας, η οποία έγινε επίσημη και κυριάρχησε στην κοινωνική ζωή. Επίσης, οι Έλληνες στην Κριμαία είχαν χάσει πλέον την παραδοσιακή γραφή τους και οι διάλεκτοί τους χρησιμοποιούνταν μόνο στον προφορικό λόγο, ενώ οι διανοούμενοι του έθνους σπούδαζαν σε ρωσικά εκπαιδευτικά ιδρύματα. Αρκετοί ωστόσο εκπρόσωποι Ελλήνων της Αζοφικής και άλλων περιοχών της Ουκρανίας κατάφεραν να διακριθούν και στον ρωσικό πνευματικό χώρο.

Παρ' όλες τις δυσκολίες που αντιμετώπισαν κατά καιρούς οι Έλληνες λόγω της εσφαλμένης πολιτικής της τσαρικής κυβέρνησης, αγάπησαν την καινούργια τους πατρίδα και συνέφεραν κατά πολύ στην ανάπτυξή της. Ως λαμπρό παράδειγμα της προσφοράς στον πολιτισμό της Ουκρανίας μπορούμε να αναφέρουμε το έργο του Έλληνα ιστορικού και συνθέτη Νικολάου Αρχά, ιδρυτή του πρώτου σχολείου του χωριού στην Ουκρανία με διδασκαλία στην ουκρανική γλώσσα και ενός από τους ιδρυτές του συλλόγου «Διαφώτιση», ο οποίος έπαιξε σημαντικό ρόλο στην αναγέννηση του πνευματικού βίου της χώρας. Μεγάλη είναι και η συμβολή άλλων Ελλήνων της Ουκρανίας στην πολιτισμική και οικο-

νομική ανάπτυξη του κράτους. Μερικοί από αυτούς είναι οι παρακάτω: ο διακεκριμένος Έλληνας ζωγράφος Αρχιππος Κούντζης (1841-1910), ο ιδρυτής και πρώτος πρύτανης του Πανεπιστημίου του Χαρκόβου Βασίλης Καράζιν (1773-1842), ο επιστήμονας και πολύ σημαντικός κοινωνικός παράγων, ιδρυτής του πρώτου γυμνασίου στη Μαριούπολη Θεόκτιστος Χαρταχάι (1836-1880), ο ψυχολόγος και φιλόσοφος Γεώργιος Τσελπάνωφ (1862-1936), ο διακεκριμένος ιστορικός και μέλος της Ρωσικής Ακαδημίας Επιστημών Δημήτριος Αϊνάλωφ (1862-1939), ο ποιητής Βασίλης Καπνίστ (1758-1823), ο οποίος αντιστάθηκε στην εθνική καταπίεση, και πολλοί άλλοι. Στην οργάνωση της πόλης του Κιέβου συνέβαλαν σημαντικά οι Έλληνες νομάρχες Ιβάν Φουνδουκλεί (1839-1852), Μιχαήλ Κατακάζη (1868-1871) και Λεβ Τομαρά (1885-1898).¹²

Το γεγονός ότι οι Έλληνες της Αζοφικής ήταν πολυπληθέστεροι σε σύγκριση με τις άλλες ελληνικές κοινότητες και κατοικούσαν πυκνά στις αγροτικές περιοχές είχε μεγάλη σημασία: διέτρεχαν λιγότερο κίνδυνο να επηρεαστούν από τη διαδικασία της αφομοίωσης. Όταν ένα μεγάλο μέρος του αστικού πληθυσμού της Νίζνα και της Οδησσού διασκορπίστηκε ή επέστρεψε στην Ελλάδα μετά την κατάρρευση της αυτοδιοίκησης, στην περιοχή της Αζοφικής η κατάσταση ήταν διαφορετική. Γι' αυτό ήταν οι Έλληνες της Αζοφικής που τον 20ό αιώνα έπαιξαν καθοριστικό ρόλο στην ιστορική ανάπτυξη της ελληνικής διασποράς στην Ουκρανία.

Ιδιαίτερα δύσκολη, περίπλοκη και δραματική ήταν η μοίρα των Ελλήνων της Ουκρανίας επί κομμουνιστικού καθεστώτος, την περίοδο της Σοβιετικής Ένωσης. Τις δεκαετίες του 1920 και 1930 η εθνική πολιτική του κράτους ήταν αρκετά δημοκρατική, επειδή η καινούργια κυβέρνηση χρειαζόταν οπαδούς- εκπροσώπους διαφορετικών εθνών. Στο πλαίσιο αυτής της πολιτικής, σύμφωνα με τη νομοθεσία, δημιουργούνταν οι συνθήκες για την αναγέννηση του πνευματικού βίου των εθνικών μειονοτήτων, μεταξύ των οποίων ήταν και οι Έλληνες. Έτσι, στην περιοχή της Αζοφικής ξεχώρισαν 3 εθνικές ελληνικές περιοχές – του Σαρτανά, του Μάγκους και του Μεγάλου Γιανισόλ, οι οποίες αποτέλεσαν περιοχές με κάποιο είδος διοικητικής αυτονομίας. Αναπτύχθηκε παράλληλα και το ελληνικό εθνικό σχολείο, το θέατρο, ο τύπος, η λογοτεχνία και εγκαινιάστηκε μία ελληνική, παιδαγωγική, μέση επαγγελματική σχολή. Στην εφημερίδα *Κολλεκτιβίστης* δημοσιεύονταν τακτικά ποιήματα στην ελληνική γλώσσα. Θεμελιωτής της ρομαίικης ποίησης ήταν ο Γεώργιος Κοστοπράβ (1903-1938).

Πέραν αυτών, πρέπει να υπογραμμιστούν και τα μειονεκτήματα της εθني-

12. Терезов В.Я. Греки и восточные славяне. Из истории греческо-украинских и греческо-российских культурных связей. – К.: Издательство П.П. «Эпсилон». – 2000. – С. 96.

κής πολιτικής των μπολσεβίκων και πρώτα απ' όλα ο ιδεολογικός εξαναγκασμός, αφού επιτρεπόταν η πνευματική και η κοινωνική δημιουργία σύμφωνα μόνο με το κομμουνιστικό δόγμα.

Ιδιαίτερα δραματική ήταν η μοίρα και των Ελλήνων της Ουκρανίας επί κομμουνιστικού καθεστώτος. Σήμερα η Ουκρανία πενθεί για τα θύματα του λιμού του 1932-1933, κατά τον οποίο 7 έως και 10 εκατομμύρια άνθρωποι πέθαναν από την πείνα ως αποτέλεσμα της απάνθρωπης πολιτικής των μπολσεβίκων. Ήταν η μεγαλύτερη τραγωδία στην ιστορία του ουκρανικού λαού και μια από τις πιο τραγικές στιγμές της ιστορίας του 20ού αιώνα. Η σοβιετική κυβέρνηση δημιούργησε συνθήκες λιμοκτονίας και εξόντωσε κατ' αυτόν τον τρόπο εκατομμύρια Ουκρανούς, Ρώσους, Έλληνες καθώς και άλλες εθνότητες.

Ακολούθησε η τρομοκρατία της σταλινικής εποχής. Όπως είναι γνωστό, ο Στάλιν με τους ανθρώπους του ξεκίνησαν τη γενοκτονία κατά τη δεκαετία του 1930. Κατά την περίοδο 1937-1938 μόνο στην περιοχή του Ντονέτσκ εξορίστηκαν περίπου 6.000 Έλληνες, από τους οποίους εκτελέστηκαν οι 3.700.

Οι εξορίες κατά των εθνικών μειονοτήτων σκόπευαν στην εξαφάνιση του παραδοσιακού τρόπου ζωής, που όριζε την εθνική ταυτότητα. Την ίδια περίοδο εκτελέστηκαν οι λαμπρότεροι εκπρόσωποι της ελληνικής διανοήσης, με αποτέλεσμα να επέλθει πολιτιστική παρακμή. Τα ελληνικά σχολεία, οι εφημερίδες και το θέατρο έκλεισαν. Καταστράφηκαν οι εκκλησίες και εξορίστηκαν οι ιερείς. Και όμως, παρ' όλες τις καταπιέσεις και τους διωγμούς, οι Έλληνες κατάφεραν να διατηρήσουν τον πολιτισμό τους και την εθνική τους συνείδηση.

Ο Β' Παγκόσμιος πόλεμος υπήρξε μια οικουμενική καταστροφή. Οι Έλληνες υπεράσπισαν τη δεύτερη πατρίδα τους κατά την εισβολή της ναζιστικής Γερμανίας μαζί με τους άλλους λαούς της Σοβιετικής Ένωσης. Ο ηρωικός αγώνας της πολυεθνικής Ουκρανίας και της πρώην Σοβιετικής Ένωσης, στον οποίο συμμετείχαν και οι Έλληνες, αποτελεί την ιερή πηγή της πνευματικής και πατριωτικής δύναμης για τις επόμενες γενιές.

Στα μέτωπα του πολέμου οι Έλληνες της Ουκρανίας πολέμησαν με αυταπάρνηση και ο ηρωισμός τους αναγνωρίστηκε από το κράτος, που τους τίμησε με παράσημα. Με το ανώτατο πολεμικό αριστείο του κράτους – του Ήρωα της Σοβιετικής Ένωσης – βραβεύτηκαν οι Έλληνες Μπαχτσιβαντζής, Κολπακτσής, Ντουμπίντας, Ραφτόπουλος, Γιεγόροφ, Γιαιλένκο, Ταχτάρωφ, Μουρζάς, Τάλαχ, Τσέλιος, Κοτάνωφ¹³ και άλλοι.

Δυστυχώς, στην πραγματικότητα αντί για ευγνωμοσύνη στον ελληνικό λαό,

13. Терентьева Н., Балабанов К. Греки в Україні: історія та сучасність. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів– В 2-х т. - К., Акваілон - Плюс, 2007. - Ч.2. - С. 102-109.

η Σοβιετική Κυβέρνηση εξέδωσε διάταγμα για την εξορία των Ελλήνων από την Κριμαία. Η 27η Ιουνίου 1944 έμεινε στην ιστορία του ελληνικού γένους ως μια από τις πιο τραγικές στιγμές. Δεκαπέντε χιλιάδες Έλληνες από την Κριμαία εξορίστηκαν στις απομακρυσμένες περιοχές της Σιβηρίας, του Καζαχστάν και σε άλλα μέρη της Ασίας. Οι περιουσίες των Ελλήνων κατασχέθηκαν από το κράτος.

Η πολιτική του φιλελευθερισμού στη δεκαετία του 1950 και στις αρχές του 1960 τερμάτισε τις σκληρές καταπιέσεις των εθνικών μειονοτήτων, όμως δεν έφερε ουσιαστικές αλλαγές ούτε τη δημιουργία ευνοϊκών συνθηκών για την εθνική αναγέννηση. Μόνο με την απόκτηση της ανεξαρτησίας και μετά από σειρά δημοκρατικών αλλαγών στην Ουκρανία παρουσιάστηκαν πραγματικές προϋποθέσεις για ελεύθερη και άμεση ανάπτυξη του κοινωνικού και πνευματικού βίου των Ελλήνων.

Σύμφωνα με την απογραφή του 2001 στην Ουκρανία κατοικούν περίπου 92.000 Έλληνες, από τους οποίους οι 78.000 (85% αυτού του πληθυσμού) είναι οι Έλληνες της Αζοφικής, συμπεριλαμβανομένης και της Μαριούπολης. Αρκετοί ερευνητές υποστηρίζουν το γεγονός ότι τα δεδομένα της απογραφής δεν ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις τους στην Ουκρανία κατοικούν περίπου 150.000-200.000 Έλληνες. Πολλοί απ' αυτούς εργάζονται στην Ελλάδα και στην Κύπρο, γι' αυτό και δεν εμφανίζονται στην απογραφή αυτή που έγινε εσπευσμένα και ανοργάνωτα, με αποτέλεσμα ορισμένα στοιχεία να μην ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα.

Παρ' όλα αυτά σήμερα οι Έλληνες της Ουκρανίας βιώνουν μια εθνική πνευματική αναγέννηση. Τη βάση αυτής της διαδικασίας την αποτελούν τρεις αλληλένδετοι παράγοντες: ο πρώτος παράγοντας είναι η δημοκρατική πολιτική του ουκρανικού κράτους όσον αφορά στις εθνικές μειονότητες, όπως διατυπώνεται αντίστοιχα στη νομοθεσία. Σημειώνοντας τον υπάρχοντα δημοκρατικό χαρακτήρα στο νομικό σύστημα της χώρας, πρέπει να υπογραμμίσουμε τις απόψεις που δεν έχουν αποτυπωθεί στη νομοθεσία. Είναι, για παράδειγμα, «ο καθορισμός των οργανωτικών βάσεων και λειτουργιών της εθνοπολιτιστικής αυτονομίας», η νομοθετική διατύπωση της κρατικής εθνικής πολιτικής. Ο δεύτερος και πιο σημαντικός παράγοντας της εθνικής αναγέννησης είναι η άμεση δραστηριότητα των ίδιων των Ελλήνων στο έργο της διατήρησης της ιδιαιτερότητάς τους, της αναγέννησης της γλώσσας και του πολιτισμού τους. Ο τρίτος παράγοντας είναι η οικονομική και ηθική υποστήριξη της ιστορικής πατρίδας τους – της Ελλάδας και της Κύπρου.

Η αλληλεπίδραση αυτών των παραγόντων έφερε ουσιαστικά αποτελέσματα. Σήμερα, στις 18 από τις 25 περιοχές της Ουκρανίας λειτουργούν 95 ελληνικοί εθνοπολιτιστικοί σύλλογοι, οι οποίοι σε κρατικό επίπεδο υπάγονται στην Ομοσπονδία Ελληνικών Συλλόγων της Ουκρανίας (ΟΕΣΟ), με κέντρο τη Μαριού-

πολη. Πρόεδρος της Ομοσπονδίας είναι η δραστήρια Αλεξάνδρα Προτσένκο-Πιτσατζί. Αυτή η οργάνωση όχι μόνο εκφράζει τα ενδιαφέροντα των Ελλήνων, αλλά και συμβάλλει σημαντικά στην πνευματική αναγέννησή τους, αποτελώντας δυναμικό παράγοντα για την ανάπτυξη της πολυ-πολιτισμικότητας στην Ουκρανία.

Στα 13 χρόνια ύπαρξής της η ΟΕΣΟ επιτέλεσε σημαντικό έργο ως προς την ανάπτυξη εκπαιδευτικών προγραμμάτων, την αναγέννηση του ελληνικού πολιτισμού και των παραδόσεων της Ορθοδοξίας, την ανάπτυξη διεθνών σχέσεων και τη διοργάνωση πολλών φιλανθρωπικών προγραμμάτων. Σύμφωνα με τα δεδομένα της ΟΕΣΟ από το 2008 περίπου 6.000 άτομα μαθαίνουν τη νεοελληνική γλώσσα σε 100 σχολεία της Ουκρανίας (μόνο στη Μαριούπολη καταγράφηκαν 2.250 άτομα σε 23 εκπαιδευτικά ιδρύματα). Μεγάλη προσοχή προσδίδεται στην προετοιμασία του διδακτικού προσωπικού. Σήμερα τα Ελληνικά διδάσκονται από 120 δασκάλους (38 στη Μαριούπολη), για τους οποίους η ΟΕΣΟ μαζί με το Κρατικό Πανεπιστήμιο Ανθρωπιστικών Σπουδών της Μαριούπολης κάθε χρόνο διεξάγει πανουκρανικά εκπαιδευτικά σεμινάρια με συμμετοχή καθηγητών από την Ελλάδα.¹⁴ Για να ενισχύσει το ενδιαφέρον για την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας, της ιστορίας και του πολιτισμού της Ελλάδας, το Κρατικό Πανεπιστήμιο Ανθρωπιστικών Σπουδών, σε συνεργασία με την Ομοσπονδία Ελληνικών Συλλόγων της Ουκρανίας και το Γενικό Προξενείο της Ελλάδας στη Μαριούπολη, διεξάγει κάθε χρόνο Πανουκρανικές Ολυμπιάδες Ελληνικής Γλώσσας, Ιστορίας και Πολιτισμού για μαθητές και φοιτητές.

Το Κρατικό Πανεπιστήμιο Ανθρωπιστικών Σπουδών Μαριούπολης (ΚΠΑΣΜ), το οποίο ιδρύθηκε το 1991 με πρωτοβουλία του πρύτανη του Κρατικού Πανεπιστημίου του Ντονέτσκ, ήρωα της Ουκρανίας, ακαδημαϊκού Βλαδίμηρου Σεβτσένκο, του Ελληνικού Συλλόγου της Μαριούπολης και του Δημοτικού Συμβουλίου της Μαριούπολης αποτελεί πηγή γνώσεων στην περιοχή της Αζοφικής, συμβάλλει στην πνευματική αναγέννηση των Ελλήνων της Ουκρανίας και αναδεικνύεται σε γέφυρα φιλίας και συνεργασίας μεταξύ του ουκρανικού και του ελληνικού λαού.¹⁵

Το ΚΠΑΣΜ ξεκίνησε με 12 μόνο καθηγητές, 2 έδρες και 102 φοιτητές, αλλά χάρη στην αυταπάρηση και σκληρή εργασία του διδακτικού προσωπικού και

14. Проценко-Пичаджи А.И., Особенности развития греческого образования в Украине: достижения, проблемы и перспективы. Развитие еллінізму в Україні у XVIII-XXI ст. – Маріуполь, 2007, С. 76-81.

15. Куц Лиия, «Президент Греции высоко оценил дружеские отношения между украинским и греческим народами», *Голос України* 90 (14 мая 2008) 11.

των υπαλλήλων του το ΚΠΑΣΜ κατάφερε να καταλάβει σημαντική θέση ανάμεσα σε εκπαιδευτικά ιδρύματα της Ουκρανίας και να εδραιώσει διεθνείς σχέσεις με τα κυριότερα πανεπιστήμια των ευρωπαϊκών χώρων. Σήμερα το πανεπιστήμιο έχει 6 σχολές και 17 τμήματα, στα οποία φοιτούν πάνω από 3.600 φοιτητές. Το διδακτικό προσωπικό του Πανεπιστημίου ανέρχεται σε περισσότερα από 320 άτομα, μεταξύ των οποίων 37 διδάκτορες και 150 υποψήφιοι διδάκτορες, όχι μόνο του ΚΠΑΣΜ αλλά και των σημαντικότερων Πανεπιστημίων της Ουκρανίας και του εξωτερικού.

Ο κύριος σκοπός του Πανεπιστημίου μας είναι η προετοιμασία υψηλού επιπέδου ειδικών στις επιστήμες που έχουν επαγγελματική ανταπόκριση στη σύγχρονη κοινωνία – νομικά, διεθνείς σχέσεις, δημοσιογραφία, διεθνής οικονομία, διαχείριση επιχειρήσεων, ιστορία, παιδαγωγική, ψυχολογία, φιλολογία, μετάφραση και άλλα.¹⁶ Οι καθηγητές και οι υπάλληλοι του ΚΠΑΣΜ καταβάλλουν κάθε προσπάθεια, για να έχουν οι φοιτητές σύγχρονη εκπαίδευση υψηλής ποιότητας και να είναι άρτια προετοιμασμένοι για την αγορά εργασίας τόσο στην Ουκρανία όσο και στο εξωτερικό.

Προς το παρόν το ΚΠΑΣΜ είναι το μοναδικό Πανεπιστήμιο στην Ευρώπη (εκτός της Ελλάδας και της Κύπρου), όπου η ελληνική γλώσσα, ο πολιτισμός και η ιστορία της Ελλάδας διδάσκονται συστηματικά σε περισσότερους από 700 φοιτητές κατά τη διάρκεια της πενταετούς φοίτησής τους. Στο Πανεπιστήμιο λειτουργεί Σχολή Ελληνικής Φιλολογίας, στην οποία η ελληνική γλώσσα διδάσκεται στις δύο έδρες – της Ελληνικής Φιλολογίας και της Ελληνικής Γλώσσας και Μετάφρασης. Η Σχολή Ελληνικής Φιλολογίας δεν προετοιμάζει μόνο το μελλοντικό διδακτικό προσωπικό, αλλά αποτελεί επίσης την επιστημονική και μεθοδολογική βάση ανάπτυξης της εθνικής συνείδησης των Ελλήνων της Αζοφικής. Πέραν αυτού, δημιουργείται μια πνευματική βάση φιλίας και συνεργασίας των φοιτητών ανεξαρτήτως της εθνικής καταγωγής τους. Αξίζει να σημειωθεί ότι από χρόνο σε χρόνο αυξάνεται το ενδιαφέρον των νέων για την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας, της ιστορίας και του πολιτισμού του ελληνικού λαού. Τα τελευταία δύο ακαδημαϊκά έτη στη Σχολή Ελληνικής Φιλολογίας έχουν εγγραφεί 160 φοιτητές. Σημειωτέον ότι στη Σχολή φοιτούν παιδιά όχι μόνο της περιοχής του Ντονέτσκ αλλά και από άλλα μέρη της Ουκρανίας, της Ρωσίας και τώρα τελευταία και της Ελλάδας.

Χάρη στο δραστήριο έργο του διδακτικού προσωπικού και των υπαλλήλων του ΚΠΑΣΜ, και στη βοήθεια της Ελλάδας και της Κύπρου, η Μαριούπολη,

16. Κ.Β. Μπαλαμπάνωφ, «Το Κρατικό Πανεπιστήμιο Ανθρωπιστικών Σπουδών της Μαριούπολης – στήριγμα ανάπτυξης ελληνισμού στην Ουκρανία», *Ενδείκτης* (Ιούλιος, 2006), σ. 123-137.

στην οποία πριν από την ίδρυση του Πανεπιστημίου κανείς δεν γνώριζε τη νεοελληνική γλώσσα, σήμερα είναι μία από τις πόλεις της Ευρώπης όπου ομιλείται η Ελληνική όχι μόνο από Έλληνες στην καταγωγή αλλά και από Ουκρανούς, Ρώσους και πληθυσμούς άλλων εθνών. Θεωρούμε ότι είναι ιδιαίτερα σημαντικό για τους Έλληνες φοιτητές να μαθαίνουν τη νεοελληνική γλώσσα, αλλά εξίσου σημαντικό είναι και Ουκρανοί, Ρώσοι και φοιτητές άλλων εθνών να έρχονται σε επαφή με τη γλώσσα και τον πολιτισμό του λαού που θεμελίωσε τη δημοκρατία και τον πολιτισμό στην Ευρώπη.

Σήμερα τα Ελληνικά διδάσκονται σε 10 ΑΕΙ της Ουκρανίας, στην πλειονότητά τους από αποφοίτους του ΚΠΑΣΜ. Επίσης, απόφοιτοι διδάσκουν επιτυχώς τη νεοελληνική γλώσσα σε σχολεία και γυμνάσια, εργάζονται σε διπλωματικές αντιπροσωπίες και εμπορικές εταιρίες της Ουκρανίας, της Ελλάδας και της Κύπρου, λειτουργώντας και ως παράγοντες ανάπτυξης και στήριξης της συνεργασίας μεταξύ των κρατών.

Το ΚΠΑΣΜ εκπόνησε το δικό του πρόγραμμα διεθνών δραστηριοτήτων, το οποίο προβλέπει τη συνεργασία με τα υπουργεία παιδείας και εξωτερικών, με τις πρεσβείες, τις δημαρχιακές διοικήσεις, και τα κυριότερα πανεπιστήμια του εξωτερικού. Για πρώτη φορά αυτό το πρόγραμμα υλοποιήθηκε στην Ελλάδα, μετά στην Κύπρο, στην Ιταλία και σε άλλες χώρες.

Τα τελευταία 14 χρόνια το ΚΠΑΣΜ υποδέχτηκε πάνω από 400 ξένες αποστολές, των οποίων τα μέλη αριθμούν περισσότερα από 1.450 άτομα· μεταξύ αυτών συγκαταλέγονται πρόεδροι, πρωθυπουργοί και υπουργοί ξένων κρατών, βουλευτές της Ευρωβουλής, νομάρχες, δήμαρχοι, πρυτάνεις και διακεκριμένοι επιστήμονες από πανεπιστήμια διεθνούς κύρους, καθώς και καλλιτέχνες της Ελλάδας, της Κύπρου, της Ιταλίας, της Μεγάλης Βρετανίας, της Γερμανίας, των ΗΠΑ, του Καναδά, της Ρωσίας και άλλων χωρών.

Για τη μεγάλη συμβολή τους στη σύσφιξη της φιλίας και της συνεργασίας μεταξύ του ουκρανικού και ελληνικού λαού, την ανάπτυξη της παιδείας και της επιστήμης και την τακτική υποστήριξη του έργου του Πανεπιστημίου, έχει απονεμηθεί ο τίτλος του επίτιμου διδάκτορα του Κρατικού Πανεπιστημίου Ανθρωπιστικών Σπουδών στον πρόεδρο της Ελληνικής Δημοκρατίας Κωνσταντίνο Στεφανόπουλο (1997), στον πρωθυπουργό της Ελλάδας Κωνσταντίνο Καραμανλή (2003), στον πρύτανη του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, καθηγητή Δημήτρη Γλάρο (1998), στον διευθυντή του Ιδρύματος «Αναστάσιος Γ. Λεβέντης» και καθηγητή της Αρχαιολογίας Βάσο Καραγιώργη (2004), στον αντιπρόεδρο της Εθνικής Ακαδημίας της Ουκρανίας, ακαδημαϊκό Ιβάν Κούρας, στον πρύτανη του Εθνικού Πανεπιστημίου του Ντονέτσκ, ακαδημαϊκό Βλαδίμηρο Σεβτσένκο, στον πρόεδρο της Παιδαγωγικής Ακαδημίας της Ουκρανίας και ακαδημαϊκό Βασίλη

Κρέμεν, και σε άλλους διακεκριμένους επιστήμονες και πολιτικούς παράγοντες της Ουκρανίας και του εξωτερικού.

Στις 16 Απριλίου 2008 το Κρατικό Πανεπιστήμιο Ανθρωπιστικών Σπουδών Μαριούπολης είχε την τιμή να υποδεχτεί τον πρόεδρο της Ελληνικής Δημοκρατίας, καθηγητή του Ιδιωτικού Διεθνούς Δικαίου Κάρολο Παπούλια, ο οποίος εξέφρασε την εκτίμησή του για τις δραστηριότητες του ΚΠΑΣΜ ως προς τη σύσφιξη της φιλίας μεταξύ του ουκρανικού και του ελληνικού λαού, την επαγγελματική κατάρτιση νέων εκπροσώπων της ουκρανικής διανόησης και την ανάπτυξη των ανθρωπιστικών σπουδών. Επίσης, τόνισε τον εξαιρετικά σημαντικό ρόλο που διαδραματίζει το ΚΠΑΣΜ στη σύσφιξη των διαπολιτιστικών και διακρατικών σχέσεων σε όλα τα επίπεδα, την υποστήριξη της εκμάθησης και της διάδοσης της ελληνικής γλώσσας και του πολιτισμού στο πολυεθνικό κράτος της Ουκρανίας, δημιουργώντας έτσι μια γέφυρα φιλίας και αλληλοεκτίμησης ανάμεσα στον ελληνικό και ουκρανικό λαό. Ο Κάρολος Παπούλιας απευθύνθηκε στις ελληνικές κρατικές υπηρεσίες, πανεπιστήμια και ιδρύματα καλώντας όλους να παρέχουν την υποστήριξή τους σε όλες τις δραστηριότητες του ΚΠΑΣΜ, να συμβάλλουν στην ανάπτυξη του Πανεπιστημίου και τη στερέωση του διεθνούς κύρους του. Για τη μεγάλη προσωπική συμβολή στη σύσφιξη φιλικών σχέσεων και συνεργασίας μεταξύ του ελληνικού και του ουκρανικού λαού, την ανάπτυξη της παιδείας και της επιστήμης, καθώς και την ενεργό υποστήριξη των δραστηριοτήτων του Κρατικού Πανεπιστημίου Ανθρωπιστικών Σπουδών Μαριούπολης έχει απονεμηθεί στον κύριο Κάρολο Παπούλια, πρόεδρο της Ελληνικής Δημοκρατίας, ο τίτλος του επίτιμου διδάκτορα του ΚΠΑΣΜ και το «μετάλλιο προσφοράς εξαιρετικών υπηρεσιών».

Τα τελευταία 3 χρόνια πάνω από 700 φοιτητές και εκπαιδευτικοί έλαβαν μέρος σε εκπαιδευτικά, επιστημονικά και πολιτιστικά προγράμματα σε 20 χώρες του κόσμου. Λαμβάνοντας μέρος στα διάφορα πολιτιστικά, εκπαιδευτικά προγράμματα, σε σεμινάρια και φεστιβάλ, στη διάρκεια της επικοινωνίας με τους συνομηλίκους τους στις φοιτητικές κατασκηνώσεις οι φοιτητές του ΚΠΑΣΜ διαδίδουν το ουκρανικό πνεύμα και τον πολιτισμό και προσφέρουν υπηρεσίες στην ενίσχυση της φιλίας και της συνεργασίας μεταξύ των λαών.

Το 2005 το ΚΠΑΣΜ ήταν το πρώτο πανεπιστήμιο της Ουκρανίας που έγινε μέλος του Ευρωπαϊκού Κέντρου Δημοσίου Δικαίου, το οποίο περιλαμβάνει περισσότερα από 50 πανεπιστήμια της Ευρώπης. Ένδειξη του υψηλού κύρους του ΚΠΑΣΜ είναι και το γεγονός ότι το Πανεπιστήμιο εξελέγη ως μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου του προαναφερθέντος διεθνούς οργανισμού, του οποίου η έδρα βρίσκεται στην Αθήνα. Σε συνεργασία με τον πρόεδρο του Ευρωπαϊκού Κέντρου Δημοσίου Δικαίου κ. Σπυρίδωνα Φλογαίτη, το Πανεπιστήμιο συνέβαλε στην επι-

τυχή ενσωμάτωση της Ουκρανίας στο ΕΚΔΔ, πραγματοποιώντας έτσι ένα πολύ σημαντικό βήμα στην ενταξιακή πορεία της Ουκρανίας ως μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Το Κρατικό Πανεπιστήμιο Ανθρωπιστικών Σπουδών Μαριούπολης είναι μέλος πολλών ευρωπαϊκών πανεπιστημιακών οργανισμών, όπως του Δικτύου Ευρωπαϊκών Πανεπιστημίων (AIMOS), το οποίο ιδρύθηκε το 1996 με πρωτοβουλία του πρύτανη του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, καθηγητή Δημήτρη Γλάρου. Στην έδρα του ΚΠΑΣΜ λειτουργεί, επίσης, το Επίτιμο Προξενείο της Κυπριακής Δημοκρατίας στη Μαριούπολη.

Ένας σημαντικός τομέας δραστηριότητας του ΚΠΑΣΜ είναι η διεξαγωγή διεθνών επιστημονικών συνεδρίων σε συνεργασία με φορείς από το εξωτερικό. Στην έδρα του Πανεπιστημίου διεξήχθησαν 5 μεγάλα διεθνή επιστημονικά συνέδρια, στα οποία συμμετείχαν πολλοί διακεκριμένοι επιστήμονες, πολιτικοί, δημοσιογράφοι, διπλωμάτες, κρατικοί παράγοντες της Ουκρανίας και άλλων κρατών. Το γεγονός αυτό επιτρέπει στα πανεπιστήμια της Ουκρανίας να σταθεροποιήσουν τις διεθνές σχέσεις τους στον χώρο της εκπαίδευσης, της επιστήμης και του πολιτισμού και συμβάλλει στην προβολή της Ουκρανίας στο εξωτερικό.

Τον Μάιο του 2007 με πρωτοβουλία του διευθυντή του Ιδρύματος «Αναστάσιος Γ. Λεβέντης», καθηγητή Β. Καραγιώργη, και με οικονομική υποστήριξη του Ιδρύματος διεξήχθη Διεθνές Συνέδριο με θέμα «Η ανάπτυξη του ελληνισμού στην Ουκρανία από τον 17ο έως τον 21ο αιώνα», στο οποίο συμμετείχαν περισσότεροι από 200 επιστήμονες, πολιτικοί και δημοσιογράφοι από 53 πανεπιστήμια και ακαδημαϊκά ιδρύματα της Ουκρανίας, της Ελλάδας, της Κύπρου, της Ιταλίας, της Γερμανίας, της Αυστραλίας, της Ρωσίας και άλλων κρατών.

Σκοπός αυτού του συνεδρίου μέσα από τη συζήτηση των σύγχρονων προβλημάτων υπήρξε η αναζήτηση των τρόπων ανάπτυξης του ελληνισμού στην Ουκρανία και η περαιτέρω εξέλιξη της ελληνο-ουκρανικής συνεργασίας. Στις εργασίες των 6 επιστημονικών τμημάτων («Οι ιστορικοί δεσμοί των λαών της Ουκρανίας και της Ελλάδας», «Η Ελληνική κοινότητα της Αζοφικής», «Η ανάπτυξη της ανθρωπιστικής παιδαγωγικής και εκπαίδευσης», «Η ελληνιστική πνευματική κληρονομιά», «Οι ιδιαιτερότητες της διδασκαλίας της νεοελληνικής γλώσσας σε ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα» και «Ουκρανο-ελληνική οικονομική συνεργασία») έλαβαν μέρος περισσότεροι από 120 εισηγητές και καθηγητές. Οι προσκεκλημένοι γνώρισαν την ιστορία, τον πολιτισμό, τις παραδόσεις των Ελλήνων της Αζοφικής, επισκέφτηκαν τα ελληνικά χωριά, το ελληνικό λαογραφικό μουσείο, τα ιστορικά μνημεία, άκουσαν παραδοσιακά τραγούδια και παρακολούθησαν παραδοσιακούς χορούς από διάφορες εθνοτικές ομάδες. Στην ευρύτερη διάδοση της επιστημονικής συζήτησης συντέλεσε η έκδοση των πρακτικών

του Συνεδρίου (554 σελίδες συνολικά), όπου συμπεριλαμβάνονται οι ανακοινώσεις 183 επιστημόνων.¹⁷

Χαιρετισμό στους συνέδρους απεύθυνε ο πρόεδρος της Ουκρανίας Βίκτωρ Γιούσενκο και το υπουργικό συμβούλιο, τονίζοντας την ανάγκη για διεύρυνση των διεθνών επαφών της Ουκρανίας και την επιτάχυνση της πολιτικής για τη σύνδεση με την Ευρώπη. Η πραγματοποίηση αυτής της πολιτικής συμβάλλει στην εξασφάλιση της περαιτέρω ανάπτυξης του ελληνισμού ως πολιτιστικού ιστορικού φαινομένου που επηρεάζει όλους τους τομείς της κοινωνικής ζωής και επιφέρει την αναβάθμιση των δημοκρατικών αξιών και της ανθρωπιστικής κατεύθυνσης του πολιτικού και οικονομικού συστήματος της Ουκρανίας.

Σε όλα τα στάδια της ανάπτυξής του το ΚΠΑΣΜ δεχόταν τη βοήθεια του ελληνικού υπουργείου Εξωτερικών, του υπουργείου Εσωτερικών, του υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων, της Γενικής Γραμματείας Απόδημου Ελληνισμού, του Ιδρύματος «Αναστάσιος Γ. Λεβέντης», του Ιδρύματος «Α. Ωνάσης», της Νομαρχίας Θεσσαλονίκης, του Ευρωπαϊκού Κέντρου Δημοσίου Δικαίου, του Δήμου Ζωγράφου και Καλύμνου, του Κέντρου Εκμάθησης και Ανάπτυξης του Ελληνικού Πολιτισμού στις χώρες της Μαύρης Θάλασσας, του Οργανισμού για τη Διάδοση-Διεθνοποίηση της Ελληνικής Γλώσσας, του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας, του Ιδρύματος Ελληνικού Πολιτισμού και πολυάριθμων Ελλήνων φίλων μας.

Το ΚΠΑΣΜ υπέγραψε συμφωνίες για συνεργασία με το Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, το Ιόνιο Πανεπιστήμιο, τα Πανεπιστήμια Ιωαννίνων και Θράκης, το Ευρωπαϊκό Κέντρο Δημοσίου Δικαίου. Για πολλά χρόνια το Πανεπιστήμιο συνεργάζεται επίσης με το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο της Θεσσαλονίκης.

Επισκέφθηκα την Κέρκυρα για πρώτη φορά τον Ιούνιο του 2004, όπου διεξήχθη η συνάντηση των πρυτάνεων των Πανεπιστημίων της Ανατολικής Ευρώπης, υπό την αιγίδα της διεύθυνσης του Συλλόγου Εποπτικού Συμβουλίου του Μεγάλου Χάρτη των Πανεπιστημίων (Magna Charta Universitatum). Τότε έγινε και η πρώτη μου επίσκεψη στο Ιόνιο Πανεπιστήμιο, διάδοχο του αρχαιότερου ανώτατου εκπαιδευτικού ιδρύματος της Ελλάδος, της Ιονίου Ακαδημίας, καθώς και η γνωριμία με τον πρύτανη του Πανεπιστημίου, καθηγητή Δημήτρη Τσουγκαράκη, τους αντιπρυτάνεις και τους καθηγητές. Για τους συμμετέχοντες στη διεθνή συνάντηση πρυτάνεων διοργανώθηκε από φοιτητές και καθηγητές εορταστική συναυλία. Κατά τη διάρκεια της επίσκεψης και της γνωριμίας μου με τους καθηγητές και τους φοιτητές του Ιονίου Πανεπιστημίου αισθάνθηκα ιδιαίτερη χαρά, έχοντας την επιθυμία να γνωρίσω καλύτερα το διδακτικό

17. Розвиток еллінізму в Україні у XVIII – поч.. XXI ст.: Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (21-23 травня 2007 р.). – Маріуполь, 2007. – 554 с.

προσωπικό και τους φοιτητές του, μέσα από τη σύναψη μιας συμφωνίας για μελλοντική συνεργασία. Τον Δεκέμβριο του 2007 στην Αθήνα μαζί με τον πρύτανη Δημήτρη Τσουγκαράκη προχωρήσαμε στην υπογραφή συμφώνου για τη συνεργασία των δύο Πανεπιστημίων. Είμαι βέβαιος πως η συνεργασία μας θα έχει πολύ καλές προοπτικές και λαμπρό μέλλον.

Στη σημερινή ανεξάρτητη Ουκρανία, χάρη στην εργατικότητα, τη μεθοδικότητα και τον επαγγελματισμό τους οι Έλληνες κατάφεραν πολλές και σημαντικές επιτυχίες στην πολιτική, στην επιστήμη και στην οικονομία και έχουν αξιόλογη συμβολή στην κοινωνική, οικονομική και πνευματική ανάπτυξη της χώρας.

Ένας από τους Ουκρανούς πολιτικούς της μεταβατικής περιόδου, τελευταίος πρόεδρος του Υπουργικού Συμβουλίου της Σοβιετικής Ουκρανίας και πρώτος πρωθυπουργός του ανεξάρτητου ουκρανικού κράτους είναι ο Βιτόλντ Φόκιν, ο οποίος για αρκετές φορές εκλέχτηκε βουλευτής της Σοβιετικής Ένωσης και της Ουκρανίας και βραβεύτηκε με παράσημα και μετάλλια της Σοβιετικής Ένωσης και της Ουκρανίας. Την περίοδο της θητείας του Β. Φόκιν ως πρωθυπουργού άρχισαν να δημιουργούνται οι πρώτες σχέσεις της ανεξάρτητης Ουκρανίας με την Ελληνική Δημοκρατία. Μία από τις πρώτες εξωτερικές επισκέψεις του Β. Φόκιν ήταν στην Ελλάδα, όπου είχε συνάντηση με τον τότε πρωθυπουργό της Ελλάδας Κωνσταντίνο Μητσotάκη και Έλληνες επιχειρηματίες. Τώρα ο Β. Φόκιν, συνταξιούχος, ασχολείται ενεργά με κοινωνικές δραστηριότητες ως πρόεδρος του Διεθνούς Ιδρύματος Ανθρωπιστικών και Οικονομικών Σχέσεων της Ουκρανίας και της Ρωσικής Ομοσπονδίας.

Ένας άλλος Ουκρανός πολιτικός με κύρος είναι ο Γεννάντι Βασίλιεβ, διδάκτορας νομικών επιστημών και κρατικός σύμβουλος δικαιοσύνης. Γεννήθηκε το 1953 στο Ντονέτσκ. Μετά την αποφοίτηση από το Νομικό Ινστιτούτο του Χάρκοβου ο Γ. Βασίλιεβ εργάστηκε ως ανακριτής, ως βοηθός εισαγγελέα και ως εισαγγελέας της περιοχής Λένινσκι του Ντονέτσκ. Για πολλά χρόνια εργάστηκε με επιτυχία ως εισαγγελέας της Νομαρχίας του Ντονέτσκ, μιας από της μεγαλύτερες στην Ουκρανία. Αρκετές φορές εκλέχτηκε βουλευτής της Ουκρανίας. Αναλαμβάνοντας υψηλά κρατικά αξιώματα, όπως του πρώτου αντιπροέδρου του Ανωτάτου Συμβουλίου της Ουκρανίας και του Γενικού Εισαγγελέα της Ουκρανίας, ο Γ. Βασίλιεβ επέδειξε προσόντα εξέχοντος κρατικού λειτουργού: επαγγελματικότητα, μεθοδικότητα, υψηλό επίπεδο ευθύνης και σεβασμό στον πολίτη. Ο Γ. Βασίλιεβ είναι επίτιμος υπάλληλος της Εισαγγελίας της Ουκρανίας, διακεκριμένος νομικός, ενώ βραβεύτηκε και με το παράσημο «προσφοράς εξαιρετικών υπηρεσιών» β' και γ' βαθμού. Τώρα είναι βουλευτής της Ουκρανίας.

Ταλαντούχος διοικητής και πολιτικός με κύρος είναι ο Γεώργη Σκούνταρ, ήρωας της Ουκρανίας και πρόεδρος της διοίκησης της μετοχικής εταιρίας «Εργοστάσιο Μηχανοποιίας του Νοβοκραματόρσκ» (περιοχής του Ντονέτσκ). Σήμερα το «Εργοστάσιο Μηχανοποιίας του Νοβοκραματόρσκ» είναι μία από τις ηγετικές επιχειρήσεις της Ουκρανίας και κατέχει άξια θέση στην παγκόσμια αγορά. Ο Γ. Σκούνταρ είναι επίσης βουλευτής με το Κόμμα των Περιφερειών.

Γνωστός συνδικαλιστικός παράγοντας ο Βασίλι Χαρά γεννήθηκε το 1947 στο χωριό Μπουγάς της Βολνοβάχας στην περιοχή του Ντονέτσκ. Παλαιότερα ήταν επικεφαλής του Συνδικάτου Μεταλλουργών και του Νομαρχιακού Συμβουλίου Συνδικάτων του Ντονέτσκ. Από το 1994 εκλέγεται βουλευτής της Ουκρανίας. Τον Σεπτέμβριο 2007 εκλέχτηκε βουλευτής με το Κόμμα των Περιφερειών. Τώρα κατέχει τη θέση του προέδρου της Επιτροπής της Βερχόβνια Ράντα της Ουκρανίας για προβλήματα κοινωνικής πολιτικής και εργασίας.

Επάξιο κύρος και σεβασμό έχει και ο βουλευτής της Ουκρανίας Αλέξανδρος Βασίλιγεβ, που γεννήθηκε στο Ντονέτσκ το 1951. Χάρη στην εργατικότητα και την επιμονή του εξελίχθηκε επαγγελματικά στην ανοιχτή μετοχική εταιρία «Επιχείρηση αυτοκινήτων του Ντονέτσκ 1480» από τεχνικός σε πρόεδρος της διοίκησης. Την περίοδο 1997-2002 ο Α. Βασίλιγεβ διατέλεσε διευθυντής της Ελεγκτικής Διοίκησης της περιοχής του Ντονέτσκ. Σ' αυτή την περίοδο η Ελεγκτική Διοίκηση έγινε μία από τις καλύτερες στην Ουκρανία. Το 2003-2004 ο Α. Βασίλιγεβ ήταν επικεφαλής της Κρατικής Φορολογικής Διοίκησης Ντονέτσκ. Από το 2004 εκλέγεται βουλευτής της Ουκρανίας. Στο Γενικό Συμβούλιο Ε' Σύγκλισης διοικούσε την ομάδα διακοινοβουλευτικών σχέσεων με την Ελλάδα. Τον Σεπτέμβριο του 2007 εκλέχτηκε βουλευτής της Ουκρανίας με το Κόμμα των Περιφερειών.

Οι Έλληνες ως λαός θεμελιωτής της δημοκρατίας και του πολιτισμού διακρίνονται από πλουραλισμό απόψεων σχετικά με τις προοπτικές ανάπτυξης της Ουκρανίας. Τις δικές τους απόψεις τις εκφράζουν μέσα στον πολιτιστικό βουλευτικό διάλογο, συχνά εκπροσωπώντας διαφορετικές πολιτικές δυνάμεις. Ο Γρηγόρι Νεμίρια και ο Ευγένι Κωνσταντίνωφ είναι μέλη του Συνασπισμού της Ιουλίας Τιμοσένκο, ενώ ο Σπυρίδων Κιλινκάροφ είναι μέλος του Κομμουνιστικού Κόμματος της Ουκρανίας.

Σημαντικό ρόλο στη διαδικασία της διαμόρφωσης αρχών εξωτερικής πολιτικής και στρατηγικής στον Συνασπισμό της Ιουλίας Τιμοσένκο διαδραματίζει ένας πολιτικός με κύρος και προοπτική, ο Γρηγόρι Νεμίρια. Γεννήθηκε στο Ντονέτσκ το 1960 και σπούδασε ιστορία και πολιτικές επιστήμες. Ασχολήθηκε με επιστημονικές έρευνες και διδασκαλία στο Ντονέτσκ και στο Κίεβο. Πραγματοποίησε διαλέξεις σε γνωστά διεθνή επιστημονικά κέντρα, είναι μέλος του

Διεθνούς Ινστιτούτου Στρατηγικών Ερευνών (Λονδίνο), καθώς και μέλος του Εποπτικού Συμβουλίου στην Κεντρική και νότιοανατολική Ευρώπη του Οίκου της Ελευθερίας. Ο Γ. Νεμίρια έχει σημαντική πολιτική σταδιοδρομία. Εκλέχθηκε πολλές φορές βουλευτής της Βερχόβναγια Ράντα και ήταν αντιπρόεδρος του Συνασπισμού της Ιουλίας Τιμοσένκο. Από τον Δεκέμβριο του 2007 του έχει ανατεθεί το σημαντικό λειτουργήμα του Υπουργού παρά τω Πρωθυπουργώ της Ουκρανίας με αρμοδιότητες στα ζητήματα ευρωπαϊκής και διεθνούς συνεργασίας.

Ο βουλευτής του Κομμουνιστικού Κόμματος Σπυρίδων Κιλινκάρωφ είναι εκπρόσωπος της νέας γενιάς κομμουνιστών της Ουκρανίας (γεννήθηκε το 1968). Ως ένας από τους αρχηγούς του κόμματος στη Βουλή ασχολείται με ζητήματα ενίσχυσης διαβουλευτικών σχέσεων με ξένες χώρες.

Πολλοί ταλαντούχοι διοικητές περιοχών, πόλεων και επιχειρήσεων, που εργάζονται σε διάφορες περιοχές της Ουκρανίας, έχουν ελληνική καταγωγή. Ο Γιούρι Χοτλουμπέι σχεδόν για 20 χρόνια εκλέγεται δήμαρχος της Μαριούπολης (μιας πόλης με πληθυσμό μισό εκατομμύριο κατοίκους). Για τη μεγάλη προσωπική του συμβουλή στην κοινωνική, οικονομική και πνευματική ανάπτυξη της πόλης βραβεύτηκε με το παράσημο «προσφοράς εξαιρετικών υπηρεσιών» α΄ και β΄ βαθμού, με «Επίτιμος Χάρτες» του Ανωτάτου Συμβουλίου και του Υπουργικού Συμβουλίου Ουκρανίας.

Πολλοί από τους προέδρους τοπικών διοικήσεων και περιφερειακών συμβουλίων της περιοχής του Ντονέτσκ είναι επίσης ελληνικής καταγωγής, επιμελείς και δραστήριοι συμμετέχοι της ελληνικής εθνικής πολιτιστικής αναγέννησης. Ανάμεσά τους είναι ο Βαλέρι Σίρα, πρόεδρος της κρατικής τοπικής διοίκησης της περιοχής Βελικονοβοσέλοβσκι, η Όλγα Αφένκινα, πρόεδρος της κρατικής τοπικής διοίκησης της περιοχής Τέλμανοβσκι, ο Βίκτωρ Ντανίλωφ, πρόεδρος της κρατικής τοπικής διοίκησης της περιοχής Αρτέμοβσκι, ο Βασίλι Πανκό, πρόεδρος της κρατικής τοπικής διοίκησης της περιοχής Σταρομπέσεβσκι, ο Δημήτρης Κιγιάνενκο, πρόεδρος της κρατικής τοπικής διοίκησης της περιοχής Περσοτραβνέβα και πολλοί άλλοι.¹⁸

Στην επιστημονική και πνευματική ζωή της Ουκρανίας εξέχουσα θέση κατέχουν οι επαγγελματικές και οι δημιουργικές δραστηριότητες των Ελλήνων της Ουκρανίας. Μεγάλη συμβολή στην ουκρανική και παγκόσμια επιστήμη έχουν γνωστοί επιστήμονες, όπως ο πρόεδρος της Ακαδημίας Ιατρικών Επιστημών, διευθυντής του Ινστιτούτου Ουρολογίας και Νεφρολογίας της Ακαδημίας Ιατρικών Επιστημών της Ουκρανίας, ήρωας της Ουκρανίας, μέλος της Εθνικής

18. Терентьева Н., Балабанов К. Греки в Україні: історія та сучасність. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів - В 2-х т. - К., Аквілон - Плюс, 2007. - Ч.2. - С. 210-240.

Ακαδημίας Επιστημών, καθηγητής Αλέξανδρος Βοζιάνωφ, ο διευθυντής του Ινστιτούτου Μοριακής Βιολογίας και Γενετικής της Ακαδημίας Ιατρικών Επιστημών της Ουκρανίας, μέλος της Εθνικής Ακαδημίας Επιστημών, καθηγητής Γεννάντι Ματσούκα, ο πρώην πρώτος αντιπρόεδρος της Εθνικής Ακαδημίας Επιστημών της Ουκρανίας, μέλος της Εθνικής Ακαδημίας Επιστημών, καθηγητής Βίκτωρ Μπαριαχτάρ, ο πρόεδρος του Εθνικού Εμπορικού Οικονομικού Πανεπιστημίου του Κιέβου, μέλος της Ακαδημίας Παιδαγωγικών Επιστημών της Ουκρανίας, καθηγητής Ανατόλι Μαζαράκι, ο διευθυντής Φυσικοτεχνικού Ινστιτούτου του Α. Μπαγάτσκι της Εθνικής Ακαδημίας Επιστημών της Ουκρανίας, πρόεδρος του Νότιου Επιστημονικού Κέντρου της Εθνικής Ακαδημίας Επιστημών της Ουκρανίας, μέλος της Εθνικής Ακαδημίας Επιστημών, καθηγητής Σεργέι Ανδρονάτι και πολλοί άλλοι.¹⁹

Οι προερχόμενοι από την Ουκρανία, ελληνικής καταγωγής, επιστήμονες που διαμένουν και εργάζονται σε άλλες χώρες έχουν κερδίσει τη γενική αναγνώριση στο επαγγελματικό τους περιβάλλον. Ένας περίφημος διδάκτορας οικονομικών επιστημών, πολιτικός και κοινωνικός παράγων είναι ο καθηγητής Γαβριήλ Ποπώφ, γιος Ελλήνων της Αζοφικής. Ο Γ. Ποπώφ υπήρξε ένας από τους οργανωτές του ελληνικού κινήματος στη Σοβιετική Ένωση, για πολλά χρόνια ήταν μέλος του διοικητικού συμβουλίου του συλλόγου «ΕΣΣΔ – Ελλάδα» και επικεφαλής του συλλόγου Ελλήνων της Σοβιετικής Ένωσης. Το 1991 ο Γ. Ποπώφ εκλέχτηκε πρώτος δήμαρχος της Μόσχας και σήμερα κατέχει τη θέση του προέδρου του Διεθνούς Πανεπιστημίου στη Μόσχα.

Στην πνευματική ζωή της χώρας μας σημαντική θέση κατέχει η δημιουργική δραστηριότητα των Ελλήνων της Ουκρανίας. Δημιουργός αξιόλογων μουσικών έργων, γεμάτων πατριωτισμού και αγάπη για την Ουκρανία ήταν ο παγκοσμίως γνωστός συνθέτης Ιβάν Καράμπιτς (1945-2002). Γεννήθηκε στη Γιάλτα, ένα χωριό της Αζοφικής. Ο Ι. Καράμπιτς έγραψε πολλές σονάτες για πιάνο, βιολοντσέλο, βιολί και ορχήστρα, ήταν συνθέτης φωνητικών κύκλων και έγραψε μουσική για κινηματογραφικά έργα και θεατρικές παραστάσεις. Ο Ι. Καράμπιτς ανέλαβε πρωτοβουλία για τη διοργάνωση του διεθνούς φεστιβάλ κλασικής μουσικής «Κιέβ Φεστ», το οποίο διεξάγεται στην πρωτεύουσα της Ουκρανίας και αποτελεί λαμπρό γεγονός της σύγχρονης πολιτιστικής ζωής.

Η Ελληνίδα Έλλα Ακρίτοβα κατατάσσεται στους άριστους εκτελεστές ρεπερτορίου μουσικής δωματίου στην Ουκρανία. Ως τραγουδίστρια ήταν σολίστας της Φιλαρμονικής του Κιέβου και του Κρατικού Τηλεραδιοφώνου της

19. Терентьева Н., Балабанов К. Греки в Україні: історія та сучасність. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів – В 2-х т. - К., Аквілон - Плюс, 2007. – Ч.2. – С. 251-266.

Ουκρανίας. Ερμήνευσε καντάτες, ρομάντζες, ουκρανικά, ελληνικά και ρωσικά λαϊκά τραγούδια.

Αιώνιο σύμβολο της παράδοσης του τραγουδιού των Ελλήνων της Αζοφικής έγινε η Ταμάρια Κατσή (1958-1999). Διαθέτοντας εντυπωσιακό εύρος φωνής τραγούδησε ποικίλα τραγούδια – από λαϊκά ως το ρεπερτόριο του ελαφρού θεάτρου – και κέρδισε την αναγνώριση του ουκρανικού και του ελληνικού κοινού.

Οι τεχνίτες του ελληνικού έντεχνου λόγου Αντώνης Σαπούρμα, Λεοντής Κυριακώφ, Δόνας Πάτριτσα, Βασίλης Μπαχτάρωφ και Βαλέρι Κιόρ αποτυπώνουν στα έργα τους την ιστορική μοίρα του λαού τους, το εθνικό αίσθημα των Ελλήνων και την καθημερινή ζωή στο ουκρανικό έδαφος, που έγινε γι' αυτούς δεύτερη πατρίδα.

Ένας από τους πατριάρχες της λογοτεχνίας των Ελλήνων της Αζοφικής θεωρείται και ο Λεοντής Κυριακώφ. Γεννήθηκε το 1919 στο Σαρτανά. Συμμετείχε στον Β' Παγκόσμιο πόλεμο, τα δραματικά γεγονότα του οποίου περιέγραψε περίτεχνα στα ποιήματά του. Ο Κυριακώφ δημοσίευε 5 ποιητικές συλλογές και στα τέλη της δεκαετίας του 1980 πραγματοποίησε την έκδοση λογοτεχνικών καλλιτεχνικών ημερολογίων των Ελλήνων της Αζοφικής.

Σημαντικό ρόλο στην αναγέννηση της λογοτεχνίας και της λαογραφίας των Ελλήνων της Ουκρανίας διαδραμάτισε ο διακεκριμένος καλλιτέχνης Ντονάς Πάτριτσα (1934-2004), ποιητής, πεζογράφος, μεταφραστής και συνθέτης. Το 1988 ο Ν. Πάτριτσα ανέλαβε πρωτοβουλία για τη διοργάνωση του πρώτου φεστιβάλ εθνικού πολιτισμού των Ελλήνων της Αζοφικής «Μεγάλη Γιορτή». Σήμερα αυτό το φεστιβάλ φέρει το όνομα του εμπνευστή του. Για πολλά χρόνια ο Ν. Πάτριτσα ήταν επικεφαλής του Νομαρχιακού Οίκου Πολιτισμού του Ντονέτσκ, που έγινε κέντρο εκμάθησης και ανάπτυξης της ελληνικής λαογραφίας. Ο Ν. Πάτριτσα έγραφε λογοτεχνικά και δημοσιογραφικά κείμενα, αξιοποίησε ποιήματα Ελλήνων ποιητών και συνέθεσε μουσικά έργα βασισμένα σε ελληνικές και ουκρανικές μελωδίες.

Η ιστορία των Ελλήνων της Ουκρανίας είναι η πορεία ενός σοφού λαού που παρ' όλες τις δυσκολίες και τα βάσανα κατάφερε να διατηρήσει τον δικό του πολιτισμό, γλώσσα και αξιοπρέπεια. Η αντοχή, η εργατικότητα, η συσπείρωση των Ελλήνων της Ουκρανίας, η αφοσίωσή τους στον εθνικό τους πολιτισμό, στις παραδόσεις και στην Ουκρανία, η οποία έγινε γι' αυτούς δεύτερη πατρίδα, βοήθησαν τον ελληνικό λαό να αντέξει στις δύσκολες κοινωνικοπολιτικές συνθήκες. Έλληνες στην καταγωγή υπήρξαν πολλοί διακεκριμένοι Ουκρανοί επιστήμονες, πολιτικοί παράγοντες, διοικητές επιχειρήσεων και οργανώσεων και καλλιτέχνες. Οι Έλληνες της Ουκρανίας προσέφεραν σημαντικά στην ανάπτυξη του υλικού και του πνευματικού πολιτισμού της χώρας. Σε όλες τις ιστο-

ρικές περιόδους οι σχέσεις των Ελλήνων της Ουκρανίας με τους Ουκρανούς, τους Ρώσους και τους άλλους λαούς που ζουν στην περιοχή χαρακτηρίζονται από την ανεκτικότητα, το αμοιβαίο ενδιαφέρον, τη φιλία και τη συνεργασία.

